

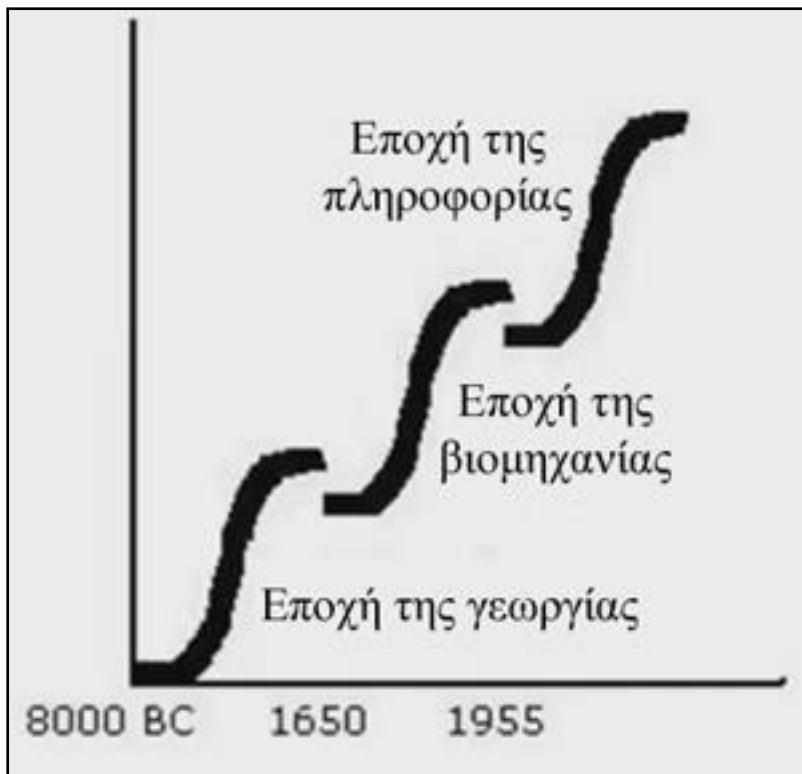
Τάσος Ανθουλιάς

ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΚΥΜΑ

Ο Άλβιν Τόφλερ έγραψε το περίφημο βιβλίο του «Το τρίτο κύμα» το 1979, περιγράφοντας με μεγάλη ακρίβεια τις αλλαγές που έρχονται στην ανθρωπότητα με την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών. Ένα βιβλίο πιο επίκαιρο από ποτέ.

ΧΕΛΙΔΟΝΙ 2023

Τρία είναι τα μεγάλα κύματα αλλαγής της ανθρωπότητας. Το πρώτο κύμα ήταν με τη γεωργική επανάσταση, δηλαδή το πέρασμα του ανθρώπου από τη νομαδική ζωή με κυνήγι και ψάρεμα στη δημιουργία οικισμών με την ανάπτυξη της γεωργίας. Το δεύτερο κύμα αλλαγής ήταν με τη βιομηχανική επανάσταση. Και το τρίτο κύμα ήρθε με την τεχνολογική επανάσταση.

Ο Τόφλερ παρομοιάζει αυτές τις αλλαγές με τα κύματα που ποτέ δεν είναι ξεχωριστά. Πριν προλάβει να τελειώσει, να υποχωρήσει το ένα, έρχεται δεύτερο και μετά τρίτο. Έτσι συμβαίνει και με τα κύματα αλλαγής της ανθρωπότητας που μπορεί να συνυπάρχουν τα δύο ή και τα τρία σε κάποιες χρονικές περιόδους και φυσικά σε διαφορετικά μέρη.

Για να καταλάβουμε τις αλλαγές που φέρνει το τρίτο κύμα θα πρέπει πρώτα να καταλάβουμε τις προηγούμενες δύο μεγάλες περιόδους της ανθρωπότητας, την αγροτική και τη βιομηχανική. Στην αγροτική περίοδο βάση της οικονομίας είναι η γη, αφού από την καλλιέργειά της ζει ο άνθρωπος.

Η οργάνωση του κράτους είναι φεουδαρχική. Όποιος κατέχει ένα καλλιεργήσιμο τμήμα γης είναι ο άρχοντας αυτού του τμήματος και πολεμάει συνεχώς για να αποκτήσει και άλλη γη και άλλους ανθρώπους που να δουλεύουν για λογαριασμό του αυτή τη γη.

Η παραγωγή, η οποία είναι οικογενειακή, καταναλώνεται βασικά από την ίδια την κοινότητα.

Δημιουργείται έτσι η ευρεία οικογένεια για να ανταποκριθεί στις ανάγκες της παραγωγής και όσα περισσότερα άτομα τόσο το καλύτερο.

Όταν, όμως, έρχεται το δεύτερο κύμα αλλαγής με τη βιομηχανική περίοδο η βάση της οικονομίας είναι πια το κεφάλαιο.

Η αναγκαία συσσώρευση του κεφαλαίου απαιτεί την οργάνωση εταιρειών, αστικών στην αστική οργάνωση του κράτους ή κρατικών στη σοσιαλιστική οργάνωση του κράτους.

Για να αναπτυχθεί η βιομηχανία απαιτεί τη μαζική παραγωγή. Όσο περισσότερα ίδια προϊόντα παράγονται από ένα εργοστάσιο τόσο λιγότερο θα κοστίσει το καθένα.

Έτσι διασπάται η παραγωγή από την κατανάλωση. Ποιος θα αγοράσει τα προϊόντα; Δημιουργείται, λοιπόν, η αγορά και μάλιστα διεθνής.

Αλλάζει, βέβαια, η έννοια της εργασίας. Για να οργανωθεί η παραγωγή σε ένα εργοστάσιο απαιτείται ο καταμερισμός της εργασίας. Δεν μπορούν να κάνουν όλοι, όλες τις δουλειές.

Αφού δεν χρειάζεται πια η ευρεία οικογένεια δημιουργείται η πυρηνική οικογένεια. Πατέρας, μητέρα και παιδιά.

Και επειδή θα δουλεύουν οι γονείς και τα παιδιά κάποιος πρέπει να τα φροντίσει και κάποιος πρέπει να τους προσφέρει βασικές γνώσεις και δεξιότητες για την εργασία που θα κάνουν όταν μεγαλώσουν δημιουργείται η δημόσια εκπαίδευση – το σχολείο.

Φυσικά, τα εργοστάσια με την κατασκευή τους, τις πρώτες ύλες τους, την ενέργεια που χρειάζονται και τα στερεά και αέρια απόβλητά τους καταστρέφουν το περιβάλλον.

Τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά του δεύτερου κύματος είναι πρώτα η τυποποίηση μηχανών, προϊόντων, διαδικασιών, χρήματος κλπ.

Δεύτερο, η εξειδίκευση των εργαζομένων.

Τρίτο, ο συγχρονισμός. Ο χρόνος υπακούει στον ρυθμό της βιομηχανίας. Ωράριο 9 με 5.

Τέταρτο, συγκέντρωση ενέργειας, εργασίας, κεφαλαίου, πληθυσμού κλπ.

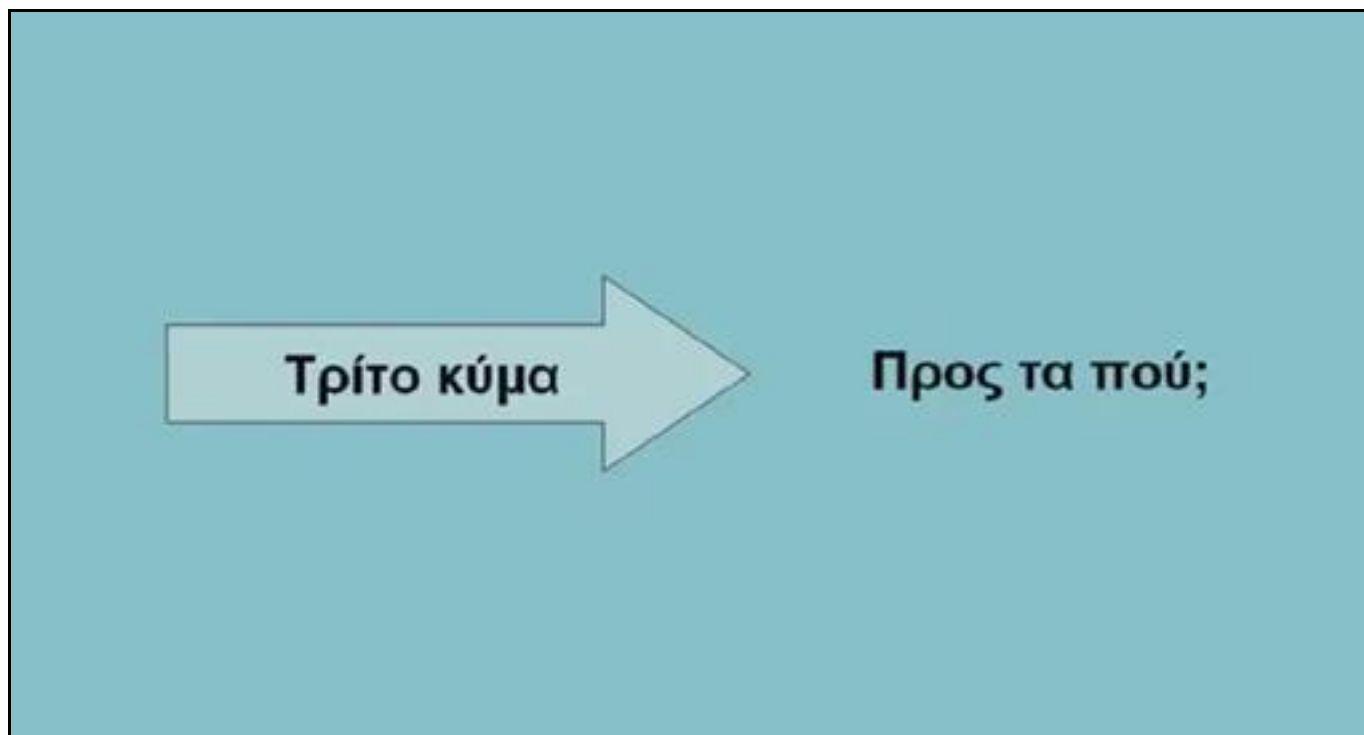
Πέμπτο, μεγιστοποίηση, πάθος για το μέγεθος.

Έκτο, συγκεντρωτισμός, οικονομικός και πολιτικός.

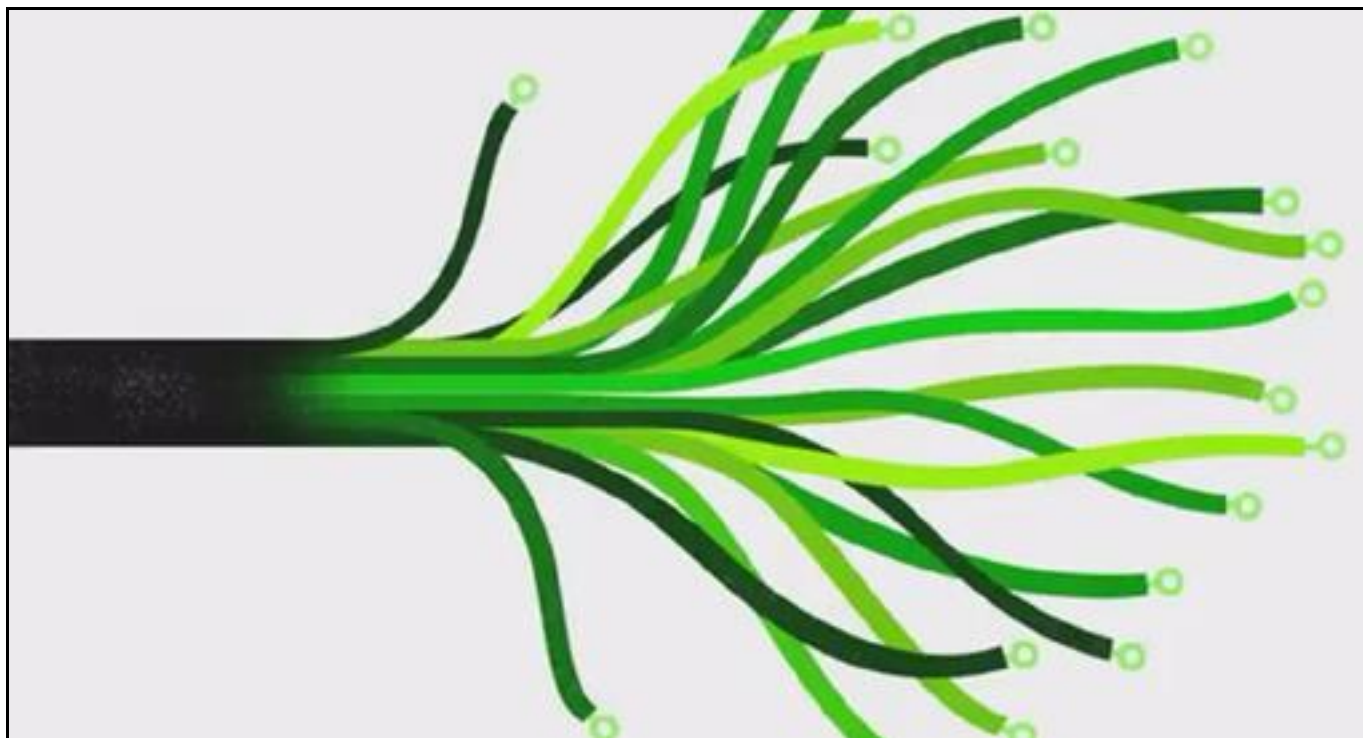
Τρίτο κύμα. Προς τα πού;

Παρουσιάζονται ταυτόχρονα δύο φαινόμενα. Από το ένα μέρος είναι η παγκοσμιοποίηση.

Από το άλλο μέρος είναι η απομαζικοποίηση μαζί με την αποκέντρωση. Μοιάζουν αντίθετα από την παγκοσμιοποίηση, αλλά ουσιαστικά είναι συμπληρωματικά φαινόμενα που εμφανίζονται ταυτόχρονα. Τώρα πια το μικρό μέσα στο μεγάλο είναι το ωραίο.

Οι νέες τεχνολογίες αλλάζουν τον τρόπο μετάδοσης των πληροφοριών. Η πληροφορία δεν έχει πια όρια και δεν εξαρτάται από τις κεντρικές εξουσίες κάθε τόπου που χάνουν τον απόλυτο έλεγχο που είχαν πάνω της.

Παρουσιάζονται νέες μορφές ενέργειας με τη βοήθεια του ήλιου και του αέρα, καθώς και με τις διάφορες μορφές βιοκαυσίμων κλπ., παραγκωνίζοντας όχι μόνο τον άνθρακα, που ήταν η βάση της βιομηχανικής παραγωγής, αλλά σιγά-σιγά και το πετρέλαιο.

Η κατανόηση της καταστροφής του περιβάλλοντος από τις δραστηριότητες του ανθρώπου και των συνεπειών που θα έχουν δημιουργεί οικολογικούς προβληματισμούς.

Στο βιβλίο του ο Τόφλερ δίνει τον περίφημο ορισμό του prosumer, του σύγχρονου παραγωγοκαταναλωτή που διαθέτει τα εργαλεία ώστε να σχεδιάζει και να παράγει για τον εαυτό του προϊόντα και υπηρεσίες.

Χαρακτηριστικό του τρίτου κύματος είναι ο πλουραλισμός. Δεν υπάρχουν δεδομένες απόψεις και ιδέες.

Η μορφή της οικογένειας αλλάζει με ταχύτατους ρυθμούς. Η αποδοχή από την κοινωνία της έννοιας του διαζυγίου, η απλοποίηση και συντόμευση των διαδικασιών έκδοσης των διαζυγίων και η αλλαγή του ρόλου των μελών της πυρηνικής οικογένειας οδηγεί σε νέες καταστάσεις.

Ξεκινάμε με τις λεγόμενες μονογονεϊκές οικογένειες. Ο ένας από τους δύο γονείς με το ή τα παιδιά του. Μετά, όμως, από ένα ή δύο διαζύγια και αντίστοιχους γάμους χάνει η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα.

Ουσιαστικά αυτή είναι η νέα μορφή της οικογένειας. Μια ασταθής μορφή σχέσεων που μπορούν να αλλάξουν ανά πάσα στιγμή. Μέσα σ' αυτή τη νέα οικογένεια, η οποία αναγκαστικά έχει οικογενειακούς δεσμούς με άλλες παράλληλες οικογένειες πώς παίζονται οι διάφοροι ρόλοι;

Νομίζω πως την απάντηση που ζητάμε τη δίνει μια περίεργη κινηματογραφική ταινία: «Ο ποντικομικρούλης». Το μήνυμα αυτής της ταινίας είναι απλό. Οικογένεια είναι ένα σύνολο ανθρώπων που αγαπιούνται μεταξύ τους και μένουν μαζί γιατί το θέλουν και όχι γιατί έχουν κάποιους νομικούς δεσμούς ή δεσμούς αίματος. Τελικά, τα πράγματα δεν είναι και τόσο άσχημα αν στηρίζονται στην αγάπη. Είχε περισσέψει η υποκρισία στην παραδοσιακή πυρηνική οικογένεια.

Όσο για την ειρήνη φαίνεται πως το τρίτο κύμα δεν οδηγεί σε άλλους παγκόσμιους πολέμους όπως αυτούς του δεύτερου κύματος. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει πως δεν θα υπάρχουν περιφερειακοί πόλεμοι. Θέλει πολύ χρόνο ακόμα για να γίνει ο άνθρωπος πραγματικά πολιτισμένος.

Μολονότι, όμως, νομίζουμε ότι ζούμε ήδη μέσα στην επανάσταση της κοινωνίας της πληροφορίας για κάποιον που έχει διαβάσει το «Τρίτο κύμα» είναι φανερό ότι ακόμα δεν ζούμε ούτε το 10% των γιγαντιαίων αλλαγών που θα επέλθουν στην ανθρώπινη κοινωνία εξαιτίας της επανάστασης του τρίτου κύματος.

Καλό διάβασμα, λοιπόν...

